

Irena Zaczekiewicz-Kłaskała, Teresa Podgórska

Wspieranie dziecka w jego rozwoju edukacyjno-zawodowym

Wspieranie dziecka w jego rozwoju edukacyjno-zawodowym

**Autorzy: Irena Zaczekiewicz-Kłaskała, Teresa
Podgórska**

Konsultacja: dr Violetta Drabik-Podgórska

Copyright © 2011 by Centrum Kształcenia Praktycznego we Wrocławiu

Opracowanie graficzne, skład i przygotowanie do
druku: Stanisław Pokutycki

Wersja drukowana została przekazana do szkolnych bibliotek w funkcjonujących wówczas
gimnazjach.

Udostępniamy Państwu opracowaną
przez panią Irenę Zaczekiewicz-Kłaskała – doradcę zawodowego
elektroniczną wersję Poradnika dla Rodziców.

Wstęp

Drodzy Rodzice!

Polecam Państwu elektroniczną wersję Poradnika dla rodziców pod tytułem Wspierane dziecko w jego rozwoju edukacyjno-zawodowym, którego jestem współautorką. Pomimo zmian, jakie zaszły w systemie szkolnictwa od daty wydania drukowanej wersji tego poradnika tj. od 2011 roku, uważam, że treści w nim zawarte nie straciły na aktualności.

Poradnik jest formą podzielenia się z Państwem uwagami na temat etapów w rozwoju dziecka, stylów uczenia się i zasad, na których powinna opierać się komunikacja z dzieckiem.

Zawiera wskazówki, które służą lepszemu poznawaniu dziecka i jego wspieraniu w procesie rozwoju. Skłaniają do poszukiwania odpowiedzi na czasami trudne dla Rodziców pytania - Jakie jest moje dziecko? Czym się interesuje? Co umie robić? Kim mogłoby być w przyszłości? Jaki typ szkoły jest dla niego najlepszy?

Dlatego mam nadzieję, że udostępnienie poradnika w formie elektronicznej spotka się z życzliwym przyjęciem.

Dziękuję współautorce pani Teresie Podgórskiej za wyrażenie zgody na zmianę formy publikacji i aktualizację treści w koniecznym tzn. zmianą nazwy szkół, zawodów.

Przygotowanie treści poradnika do publikacji elektronicznej – **Irena Zaczekiewicz-Kląska**

Wrocław, 30.01.2020r.

Spis treści

Część I Poznaję i rozumiem moje dziecko -

podstawy dobrej współpracy rodziców i dzieci[6](#)

1 . Etapy rozwoju dziecka..... [8](#)

2 . Moje dziecko się uczy..... [11](#)

3 . Wspierające działania rodziców na etapie szkolnym..... [20](#)

4 . Przygotowanie do wyboru szkoły ponadpodstawowej..... [36](#)

Część II Wybór szkoły podstawowej..... [50](#)

1 . Charakterystyka poszczególnych typów szkół [50](#)

2 . Na co warto zwrócić uwagę w procesie rekrutacji [51](#)

Na zakończenie..... [52](#)

Część I

Poznaję i rozumiem moje dziecko - podstawy dobrej współpracy rodziców i dzieci

Mądrze jest dawać innym prawo do posiadania własnego zdania, innego niż nasze, szanować jego poglądy, bo on naprawdę widzi rzeczywistość w inny sposób. Zwłaszcza, kiedy tym kimś jest dziecko.

„Życie to okres czasu, którego jedną połowę zatruwają nam rodzice, a drugą – dzieci.”

Tak trafnie konflikt pokoleń skomentował Julian Tuwim. Konfliktów nie da się uniknąć, to naturalna kolej rzeczy. Można jednak dążyć do porozumienia, trzeba tylko chcieć. Jeżeli rodzice chcą pomóc własnemu dziecku ich wzajemne relacje muszą być dobre, w przeciwnym razie dziecko będzie tę pomoc odrzucało.

6

Każdy z nas ma inną naturę. Różnimy się i temperamentem i charakterem. Jedną z głównych przyczyn nieporozumień między ludźmi jest inne, odmienne postrzeganie rzeczywistości, do tego stopnia, że uniemożliwia to zrozumienie drugiego człowieka. Odmienność tę uświadamiamy sobie, gdy spotykamy osobę głęboko przekonaną o swojej racji, podczas, gdy my również uważamy, że ją mamy. Ale przecież, jeżeli ktoś jest mocno przekonany do czegoś, to wcale nie musi oznaczać, że ma rację. Odmienne mogą być nasze wartości, marzenia i pragnienia. Niezależnie od wieku, każdy człowiek, ma swój własny zestaw potrzeb, pragnień, zainteresowań i wartości. W relacjach z drugą osobą zawsze musimy o tym pamiętać. **Mądrze jest dawać innym prawo do posiadania własnego zdania**, innego niż nasze, szanować jego poglądy, bo on naprawdę widzi rzeczywistość w inny

Dziecko to inna osoba,
którą rodzice powinni poznać.

sposób. Zwłaszcza, kiedy tym kimś jest dziecko.

Dorosły widzi świat z perspektywy swojego doświadczenia. Dziecku jeszcze go brakuje, ale to nie znaczy, że nie może mieć racji. To, co według rodzica

dziecka wcale takie być nie musi. Aby pomóc dziecku, rodzic powinien zacząć od **autodiagnozy** – uczciwie przeanalizować swoje marzenia, potrzeby, osiągnięcia, przekonania, uprzedzenia i lęki. Swoją autodiagnozę dobrze byłoby zobiektywizować konfrontując własną opinię o sobie z opinią bliskich na swój temat. Mogą to być bardzo interesujące informacje, pokazujące jak widzą nas inni, jak odbierane jest nasze działanie, zachowanie. Bardzo dobrze rozumiemy siebie, znamy intencje naszych działań, rozumiemy nasze zachowania, emocje, reakcje i często uważamy je za właściwe. Zastanówmy się, czy tę samą miarę stosujemy do naszego dziecka? Czy dajemy mu prawo do tego? Dziecko nie jest na równej pozycji z dorosłymi, nie jest w stanie skutecznie bronić swoich interesów, wartości i przekonań. Tego powinni nauczyć go dorośli. Najważniejszym celem autodiagnozy rodzica, jest przygotowanie się do zaakceptowania faktu, **że dziecko to inna osoba, którą rodzice powinni poznawać.**

Aby współpracować z dzieckiem trzeba zbudować przyjazne relacje oparte na solidarności i empatii oraz poszanowaniu wzajemnych praw i interesów. Od tego zależy wpływ na dziecko i jego edukację. Trudno jest uczyć kogoś, kto tego nie chce. W przyjaznej atmosferze pomoc rodziców będzie bardziej skuteczna.

7

Poznanie i rozumienie dziecka jest możliwe, jeżeli rodzice będą:

- utrzymywać z dzieckiem relacje oparte na wzajemnym zrozumieniu,
- uczyć dziecko, że ma prawo do posiadania własnego zdania, że powinno nauczyć się je bronić (w relacji z rodzicami i innymi ludźmi). Posłuszeństwo, czasami oznacza ukrywanie prawdziwych uczuć. Taka sytuacja nie jest dobra ani dla dziecka, ani dla rodzica, gdyż dziecko nie uczy się bronić swoich interesów, swojego punktu widzenia i zdania. W przyszłości może się zdarzyć, że będzie zbyt uległe, podporządkowujące się, że będzie podążało za decyzjami i interesami innych, a to nie zawsze będzie dla niego bezpieczne. W rywalizacji zawsze będzie na przegranej,
- pomagać dziecku w poszukiwaniu odpowiedzi na kwestie związane z własną tożsamością, wspierać jego wybory, cele oraz działania,
- akceptować wyjątkową osobowość swojego dziecka,

- zapewnić dziecku wystarczającą ilość czasu dla rozwijania jego zainteresowań,
- organizować edukację opierającą się na aktywności, reagować z uznaniem na aktywność, w której dziecko jest dobre, pomagać mu w osiągnięciu sukcesów np. powierzając zadania odpowiadające jego umiejętnościom,
- chronić dziecko przed tym, by nie było zbyt wymagające w stosunku do siebie i innych,
- uczyć, że popełnianie błędów i niepowodzenia to jeden ze sposobów zdobywania doświadczenia.

1 . Etapy rozwoju dziecka

Każde dziecko to indywidualność, każde jest wyjątkowe i ma swój własny cykl rozwoju.

„Wybór zawodu/kariery zawodowej oznacza w gruncie rzeczy **wybór środków prowadzących do realizacji samego siebie**”.¹ Młodzi ludzie – jeszcze dzieci – trudne decyzje związane z planowaniem i realizacją kariery podejmują w najtrudniejszym okresie rozwojowym nazywanym okresem dorastania, a naukowo **okresem adolescencji** – co oznacza „**wzrastanie ku dorosłości**”. Dotyczy on wieku między jedenastym a osiemnastym rokiem życia. Podejmowane w tym czasie decyzje są „*wyborami na próbę*”. W tym okresie można wyróżnić za Ginzbergiem następujące etapy:²

- 1. Etap zainteresowań** (11-12 rok życia) - wybory oparte są na zainteresowaniach, ale nieoparte realną wiedzą o zawodach i pracy, często również błędnie interpretowaną.
- 2. Etap zdolności** (13-14 rok życia) - wybory są bardziej realistyczne i oparte

1 Ch.M. Super, D.E. Super, Opportunities in Psychology Careers, Illinois: VGM Career Books, 2001

2 B. Bajcar, A. Borkowska, A. Czerw, A. Gąsiorowska, Cz. Nosal, Psychologia preferencji i zainteresowań zawodowych. Przegląd teorii i metod, Zeszyt informacyjno-zawodowy doradcy zawodowego nr 34, MPiPS, Warszawa 2006, s. 64-65

o własne zdolności, a zawody postrzegane są w kontekście wymagań edukacyjnych, a nie tylko atrakcyjności.

3. **Etap wartości** (do 16 roku życia) - bardzo ważny okres, ponieważ następuje wartościowanie różnych aspektów życia, w tym związanych z pracą, która jawi się nie tylko jako realizacja własnych zdolności, ale również własnych celów i wartości - młodzi ludzie stają się również krytyczni wobec wartości realizowanych przez rodziców oraz dostrzegają swoją zależność ekonomiczną od rodziny.
4. **Etap przejściowy** (do 18 roku życia) - dokonują się pierwsze samodzielne wybory i decyzje na podstawie bardziej realistycznych przesłanek oraz adekwatności tych wyborów.

Etapy te przebiegają w okresie dojrzewania, który charakteryzuje się intensywnymi przemianami w kilku sferach:

- biologicznej - związane z odpowiednią gospodarką hormonalną,
- psychologicznej - dotyczą procesów emocjonalnych i poznawczych oraz rozumienia norm moralnych,
- społecznej - rozumiane jako proces socjalizacji w grupie, postrzegania siebie jako części grupy społecznej.

Ten etap życia człowieka określany jest również „**młodzieńczym kryzysem tożsamości**” lub jako kryzys „**promieszanania tożsamości i roli**” według psychologa E. H. Eriksona.³ Młody człowiek zaczyna mieć poczucie własnej tożsamości, zaczyna zastanawiać się

„*Kim jest?*”, „*Po co przyszedł na ten świat?*”, „*Co będzie robił w przyszłości?*”.

Równocześnie jest zagubiony, zdezorientowany, pełen subiektywnych rozważań, wątpliwości, ciekawości, oczekiwań i pragnień. Podejmuje się czegoś i rzuca, próbując czegoś nowego. Stoi w obliczu wyboru drogi życiowej. W okresie tym jest wyjątkowo duże zapotrzebowanie na ideały i wartości. Kształtują się aspiracje i orientacje życiowe. Poszukuje się własnych sposobów rozwiązywania trudności życiowych, często eksperymentując. Może też to być okres bierności i podążania za nurtem, oddawania się przyjemnościom, lenistwu. Młody człowiek musi nauczyć się ten kryzys pokonywać, ponieważ w innym przypadku nie będzie w przyszłości zdolny do dalszych działań związanych z edukacją i pracą. Jeżeli pomyślnie wyjdzie z tego kryzysu, to rozwinie poczucie tożsamości i indywidualności oraz bezpieczeństwa i pewności siebie.

³ K. Obuchowski, Adaptacja twórcza, KiW, Warszawa 1995

Dla rodziców jest to również trudny okres. Dziecko „sprawdza” wartości, które przekazywali mu rodzice. Dojrzewa do **autonomii moralnej**. Zmienia się u niego hierarchia wartości, negowane są jedne wartości, a akceptowane inne. Poszukuje celów i sensu życia. Towarzyszyć temu może bunt przeciwko rzeczywistości, utrata wiary w siebie, poczucie samotności, zagubienia. Często mają miejsce niepowodzenia towarzyskie i szkolne. Dziecko postrzega siebie przez pryzmat oceny rówieśników. Zastanawia się czy jest lubiane, co o nim myślą inni, czy jest akceptowane.

W tym czasie kształtują się relacje z kolegami, wzrasta aktywność społeczna i towarzyska. Po okresie tej krytycznej oceny wartości dziecko zwykle wraca do wartości uznawanych w najbliższym otoczeniu. Wraca, jeżeli okażą się one lepsze i jest **sprzysiężającą atmosferą do tego powrotu**.

W okresie dorastania otoczenie stawia przed dzieckiem coraz większe wymagania i trudniejsze zadania. Oczekuje od niego większej samodzielności w działaniu i podejmowaniu decyzji. Dziecko nie jest jeszcze na to przygotowane. Bywa, że czuje się załęcznione, zaniepokojone, niepewne, pełne rozterek. Czasami odczucia te mogą przeobrażać się w poczucie siły i energii, wyrazem której może być postawa złośliwa, nadmiernie krytyczna, a nawet arogancka. Niektórzy badacze zauważają, że współczesna młodzież bardzo różni się od poprzednich pokoleń. Mówią o współczesnym

„globalnym nastolatku”⁴. Z. Melosik przedstawia nastolatka jako osobę, której tożsamość jest kształtowana przez kulturę popularną i konsumpcjonizm, dlatego niezależnie od tego, czy żyje on w Warszawie czy Pekinie jest niemal identyczny – słucha tej samej muzyki, je kanapki z McDonald’sa, pije colę... (podobieństwo dotyczy osób z tych samych środowisk – miejskich albo wiejskich). Jest on pragmatyczny, łatwo komunikuje się z otoczeniem, jest tolerancyjny wobec różnic i odmienności, ale jednocześnie sceptyczny wobec świadomego uczestnictwa w życiu społecznym. Niechętnie angażuje się, nie ma zamiaru dokonywać rebelii i zmieniać świata.

Wiedza na temat przebiegu tego okresu jest niezmiernie cenna zarówno dla samego dziecka, jak i wszystkich, którzy uczestniczą w jego życiu.

Dorośli powinni pamiętać, że każde dziecko to indywidualność, że każde jest wyjątkowe i ma swój własny cykl rozwoju. Na to, jakie jest, składa się wiele czynników: genotyp, charakter, zdrowie, rodzina, środowisko i kultura, w której się rozwija. Pamiętając o tym, **nasze wymagania i oczekiwania powinny uwzględniać indywidualne cechy i możliwości dziecka**.

2. Moje dziecko się uczy

Nasze wymagania i oczekiwania powinny uwzględniać indywidualne cechy i możliwości dziecka. Rodzice powinni podchodzić do osiągnięć szkolnych swojego dziecka w sposób racjonalny, obiektywny i ze zrozumieniem.

Rodzice chcieliby, aby ich dziecko uczyło się dobrze, otrzymywało bardzo dobre oceny, odnosiło sukcesy w szkole, było grzeczne i nie sprawiało trudności. Rzeczywistość bywa jednak inna. Statystyki pokazują, że uczniów z bardzo dobrymi ocenami i wzorowym zachowaniem jest stosunkowo niewielu. Powyższe kryterium oceny dziecka nie jest jednak najważniejsze. Ważniejsze jest, żeby wykorzystywało swoje zasoby możliwie w największym stopniu, żeby się rozwijało i czerpało z tego satysfakcję. Dlatego rodzice powinni podchodzić do osiągnięć szkolnych swojego dziecka w sposób racjonalny, obiektywny i ze zrozumieniem.

Jeżeli chcemy rozumieć swoje dziecko i chcemy mu pomagać, możemy w sposób świadomy uczyć się być rodzicem - doradcą. Nie jest to zadanie łatwe, ale warto podjąć się takiego wyzwania.

Zachęcamy Państwa, abyście w miarę swoich możliwości zdobywali wiedzę na temat funkcjonowania człowieka, działania ludzkiego umysłu, postrzegania rzeczywistości, reagowania na różne sytuacje i wyzwania. Na rynku księgarskim lub w internecie jest dużo literatury na ten temat.

Obserwujecie Państwo swoje dzieci lub porównujecie je z rówieśnikami i zadajecie sobie pytanie: Dlaczego moje dziecko uczy się gorzej? Dlaczego ma niepowodzenia w szkole? Powszechna jest opinia, że człowiek najwięcej

latach swojego życia, ale wiemy również, że uczy się przez całe życie. Jest to możliwe, dzięki mózgowi i systemowi nerwowemu.

Zadaniem mózgu jest **rejestracja bodźców, magazynowanie informacji** (zapa- miętywanie, odtwarzanie w razie potrzeby), **analiza** (rozpoznawanie schematów, przetwarzanie danych), ekspresja (komunikacja, twórczość, myślenie) oraz **kontrola procesów fizycznych, psychicznych i czynności organizmu**.

„Bodźce odbierane przez narządy zmysłów i przetwarzane przez mózg są tworzywem dla procesu uczenia się . Przejście bodźca od zmysłów do świadomości umysłu to właściwie prze- kształcenie go w informację zrozumiałą dla naszego organizmu” .⁵

a) Genialny mózg

Każdy może nauczyć się używania swojego umysłu w specjalny sposób. Wystarczy poznać odpowiednie techniki, wprowadzić zmiany do swojego stylu życia i wykonywać trochę ćwiczeń poprawiających pamięć i koncentrację.

Słyszymy czasami o „*pamięci doskonałej*” albo o geniuszach, takich jak Leonardo da Vinci czy Albert Einstein? Jak wynika z badań, **geniusz to osoba, która używa swo- jego umysłu w specjalny sposób**.

Dziecko może nauczyć się używania swojego umysłu w specjalny sposób. Wystarczy poznać odpowiednie techniki, wprowadzić zmiany do swojego stylu życia i wykony- wać trochę ćwiczeń poprawiających pamięć i koncentrację.

Warto wiedzieć, że mózg to bardzo „**skomplikowane urządzenie**”, które zawiera oko- ło **biliona komórek nerwowych**, spośród których każda posiada dziesiątki, a nawet **tysiące wypustek nerwowych**. Ich długość waha się od 1 mm do 1,5 metra (aksony). Jak wynika z badań, każda komórka nerwowa mózgu może wytworzyć połączenia

z 1028 innymi komórkami, co daje **niewyobrażalnie ogromną liczbę kombinacji, niemal nieograniczoną, jak w przypadku geniuszy. Te połączenia, to nowo na- byta wiedza.**

Na potrzeby naszej publikacji, chcemy skupić Państwa uwagę na jednej z funkcji mózgu - procesie uczenia się, czyli wytwarzania owych połączeń w mózgu. Tworzenie tych połączeń, można porównać do wydeptywania ścieżki leśnej - im częściej po tej ścieżce chodzimy, tym bardziej ją udeptujemy, aż powstaje trwały ślad, po którym coraz łatwiej jest przejść. Podobnie jest z uczeniem się. **Ważne jest powtarzanie, bo ścieżka neuronowa się utrwala . Im czę- ściej coś powtarzamy, tym szybciej zapamiętujemy i łatwiej zrobimy tokolejnym razem .**

b) Działanie umysłu

Dziecko nie potrafi obiektywnie
ocenić siebie i swoich możliwości.

Umysł człowieka funkcjonuje na dwóch poziomach: **świadomości i podświadomości**. Interesująca jest ich proporcja, porównywalna do góry lodowej. **Świado- mość** można porównać do niewielkiego wierzchołka tej góry, wystającego ponad powierzchnię wody, natomiast **podświadomość**, to pozostała jej część ukryta pod wodą. Czyli uświadamiamy sobie jedynie niewielką część z tego, co się dzieje w na- szym umyśle, natomiast większość rzeczy dzieje się poza naszą świadomością.

Proces myślenia odbywa się na poziomie świadomości . Nasza świadomość to **kalkulujący mechanizm działający jak filtr**, przez który **postrzegamy świat, war- tościujemy, wyrabiamy sobie opinie, dokonujemy wyborów**: przyjmujemy lub odrzucamy informacje. Natomiast zadaniem podświadomości jest kierowanie me- chanizmami ciała za pomocą mózgu. Mózg to sterownik. Podświadomość rejestruje nasze myśli i uczucia. Jest bankiem **przechowującym wszystkie doświadczenia i nigdy nie zapomina tego**, co kiedykolwiek się nam przytrafiło, koduje nawet to, czego jesteśmy świadomi tylko w niewielkim stopniu. Może też ukrywać przed nami wiele rzeczy i dopiero specjalne warunki pozwalają wydobyć te informacje. **Nie umie jednak myśleć logicznie, nie rozumuje, nie ocenia, nie osądza,**

zna pojęć dobra i zła, tego, co jest słuszne i niesłuszne. Nie zna ograniczeń. Dla pod- świadomego umysłu **wszystko jest realne, możliwe**. Ograniczenia istnieją wyłącznie w świadomości i świecie materii.

Odpowiednie postępowanie z dzieckiem,
ma duży wpływ na poziom jego samooceny.

Możecie Państwo zapytać, czemu służyć ma ta wiedza? Otóż dziecko często nie po- trafi obiektywnie ocenić siebie i swoich możliwości. **Przyjmuje z zewnątrz komuni- katy i na ich podstawie buduje obraz samego siebie** . Jeżeli słyszy komunikat „*że jest nieśmiały*”, najprawdopodobniej takie będzie, „*że jest odważne*”, z dużą pewnością przyjmie taką postawę, „*że jest niezgrabne*”, zapewne właśnie tak będzie się postrzegało. To samo dotyczy mobilności, gotowości do pokonywania trudności. Jeśli świadomie postrzega coś jako niewykonalne, to takie właśnie to będzie. Jeśli otwiera się na roz- wiązania, nastawia na realizację celu, jeżeli w trudnych sytuacjach nie będzie skupiać się na niepowodzeniu, tylko na tym, co może zrobić w sytuacji w której się znalazło, to jego otwarcie na działanie spowoduje, że pojawią się nowe rozwiązania podsuwane przez podświadomość. Podsumowując: **postępowanie z dzieckiem ma duży wpływ na poziom jego samooceny**, na to, w jaki sposób będzie radziło sobie ze sobą i nauką, a także z napotkanymi trudnościami.

W każdym przypadku, gdy dziecko ma z czymś problemy, a Państwo nie jesteście w stanie mu pomóc w ich rozwiązaniu, koniecznie należy zwrócić się do specjalistów. Szkoła może i powinna Państwa w takich działaniach wesprzeć. Dlatego warto otwo- rzyć się na współpracę z pedagogami i doradcami zawodowymi.

c) Układ nerwowy

Dzieci korzystają z pomocy i doświadczenia
innych w rozumieniu tego, co przeżywają.

Układ nerwowy ma duży wpływ na funkcjonowanie człowieka. Zbiera on ogrom- ne ilości bodźców i przetwarza je, aby nabierały dla nas znaczenia i wartości.

Układ nerwowy dziecka dopiero kształtuje się, wyrabia sobie tzw. ścieżki znaczeniowe w sieciach neuronowych.

Utrwalają się te, które są używane i najlepiej spełniają swoje zadanie. Mózg dzieci jest chłonny i plastyczny, pobiera ogromną ilość bodźców i potrzebuje uporządkowania i selekcji informacji.

Musimy pamiętać, że dzieci korzystają z pomocy i doświadczenia innych w rozumieniu tego, co przeżywają. **Uczą się głównie przez bycie w doświadczeniu, zabawę, naśladowanie, zbieranie emocji, wrażeń, doznań**.

Dorośli wykorzystują już ukształtowane struktury nadawania sensu, potrafią używać umysłu świadomego i teoretycznie rozważać. Ich siatki pojęciowe działają jak sита odsewające rzeczy ważne od bezużytecznych, łatwiej im kierować wyborem, czego się uczyć. Dzieci takiej umiejętności jeszcze nie mają. **Uczenie się** pozwala człowiekowi dostosowywać się do otoczenia, rozumieć siebie i innych, zaspokajać swoje potrzeby i odpowiednio reagować. Uczenie się **umożliwia własny rozwój**. To dorośli mają nauczyć dziecko uczenia się. Ta świadomość powinna budzić w rodzicach, nauczycielach czy doradcach, konieczność wypracowania spójnych działań, które ułatwiłyby dziecku w okresie jego rozwoju, radzić sobie zarówno z zadaniami szkolnymi, jak i oceną własnej osoby. Fundamentem procesu uczenia się jest pamięć, oparta na ścieżce doznań emocjonalnych. Im większe zaangażowanie, tym lepszy efekt uczenia się.

Jeżeli ktoś z Państwa chciałby pogłębić znajomość funkcjonowania pamięci, może sięgnąć do literatury, w której znajdzie dokładniejsze opisy, na temat roli bodźców zapamiętywanych przez nasze zmysły. My zwrócimy tylko uwagę na ciekawą kwestię tworzenia tzw. **„śladów pamięciowych”**. Otóż bodźce zbierane przez zmysły i przewodzone drogami neuronowymi aktywują sieci neuronalne w mózgu. Zmiany te „uczą” neurony rozpoznawania danych, zapamiętywania ich i określonych na nie reakcji, tworząc **ślady pamięciowe**. Im więcej zmysłów uczestniczy w zbieraniu danych, tym więcej neuronów zostanie uruchomionych i trwalszy będzie zapis. **Im silniejsze emocje, tym trwalsze wspomnienia**. Im częściej powtórzy się informacja, tym łatwiej przypomnimy ją sobie.

d) Profil dominacji

Dominujący styl myślenia i działania zależy od preferencji półkuli, uruchamia się automatycznie. Ważne jest to, że nie można oceniać i wartościować, która półkula jest lepsza.

Ludzie różnią się w osobistych preferencjach, zachowaniach, odczuciach, reakcjach, zdolnościach. Różnice te mają swoje źródło między innymi w mózgu, a dokładniej w jego asymetrii.⁶

Uczenie się jest aktywnością angażującą nasz umysł i fizyczność (ciało – zmysły- ruch). Mózg przetwarza informacje dostarczane przez narządy zmysłów umieszczone w różnych częściach ciała. Każdy inaczej używa ciała do uczenia się – jedni wolą używać lewej **ręki**, drudzy prawej – dotyczy to również **oka, ucha, nogi**. Dla mózgu wszystkie sygnały są istotne, lecz nadaje większą wagę tym „*dominującym*”, bardziej sprawnym. Tworzy to specyficzny i indywidualny profil dominacji pozwalający zrozumieć jak optymalnie wykorzystać zmysły do uczenia się oraz przewidzieć ewentualne kłopoty przy pobieraniu i przetwarzaniu informacji.

Kluczowe dla profilu jest zbadanie **dominacji półkuli**. Dominacja półkuli stanowi o stylu w jakim uczymy się, a także wskazuje na to jakie zmysły są wspierane, a jakie mogą być zablokowane w sytuacjach stresowych.

Mózg jest podzielony na **dwie półkule: prawą i lewą**. Obie cechują się innymi właściwościami, a funkcje ich są rozłożone komplementarnie (co oznacza, że się uzupełniają) z tendencją do dominacji jednej funkcji nad innymi w sytuacjach nowych, trudnych wymagających szczególnej uwagi.

Prawa półkula (pierwotna) kieruje się emocjami, tym co widzi, słyszy, czuje, ufa intuicji. Nazywana jest **półkulą artystyczną**. Jest globalna, ogarnia całość, kontekst (widzi cały las, a nie pojedyncze drzewa), w komunikacji skupia się na mowie ciała, gestach, tonie głosu. Osoby z dominacją tej półkuli

uczą się spontanicznie, zrywami,

6 R. Gut, M. Piegowska, B. Wojcik, Zarządzanie sobą. Książka o działaniu, myśleniu i odczuwaniu. Difin, Warszawa 2008

często na ostatnią chwilę, łatwo zapalają się do nowych pomysłów i wizji, mogą zajmować się kilkoma zadaniami jednocześnie, mają świadomość wizualno-przestrzenną, ulegają nastrojom. **Osoby te w sytuacji stresowej wykazują dużą emocjonalność lub wycofanie, mogą mieć trudności z wystawianiem się i rozumieniem.**

Lewa półkula związana jest z tym, co daje się nazwać, opisać, policzyć, dlatego nazywana jest **półkulą akademicką**. Osoby o dominującej lewej półkuli budują rozumienie świata przez logiczne i analityczne myślenie, dostrzegają pojedyncze obiekty, a nie całość (widzą drzewo a nie las), mają świadomość czasu, łatwo planują i realizują zadania, cenią precyzję, uczą się krok po kroku, liniowo, skupiają się na szczegółach, znajdują powiązania przyczyn ze skutkami, starannie dobierają słowa, rozważnie podejmują zadania, bez emocjonalnego zaangażowania. Funkcje tej półkuli dojrzewają później a ostateczny szlif odbywa się w szkole podstawowej. W stresie podejmują działania, mechanicznie i w napięciu, bez zaangażowania emocjonalnego.

Osoby o bardziej prawopółkulowym rysie często niezbyt dobrze znoszą edukację ujętą w ramy szkolne, zorganizowaną raczej pod kątem osób o lewopółkulowym sposobie uczenia się.

Dominujący styl myślenia i działania zależy od preferencji półkuli uruchamia się automatycznie. **Ważne jest to, że nie można oceniać i wartościować, która półkula jest lepsza.**

Jeśli dysponujemy wiedzą na ten temat i umiemy określić, czy nasze dziecko jest prawo czy lewopółkulowe (możemy dziecko obserwować, zwrócić się do specjalisty o pomoc), dużo łatwiej jest je wspierać i uczyć wykorzystywania swoich naturalnych cech. Wiedząc, jak działa mózg możemy nim zarządzać i używać do takich działań, w których znajdą one najlepsze zastosowanie. **Określenie dominującej półkuli może być jednym z kluczy otwierających drzwi do wiedzy o dziecku i o samym sobie.**

e) Style uczenia się

...u wielu osób jeden ze zmysłów wykształca się bardziej. Dzięki temu jednemu zmysłowi odbierane bodźce są lepiej przez nas przyswajane i zapamiętywane. Determinuje on nasz styl uczenia się.

Style uczenia się wskazują na optymalny dla umysłu proces uczenia się. Umysł pracuje na różnych poziomach: świadomym (odpowiada on za pobieranie informacji), pod-świadomym (selekcja, przetwarzanie, ekspresja, budowanie wiedzy i rozumienia). Proces uczenia się to obieg informacji w tej kolejności. Uwarunkowany jest aktywnością zmysłów, które dla umysłu są rozpoznawalnym kodem-językiem. Najważniejsze kody zmysłowe to: kod wzrokowy (wrażenia wizualne), słuchowy (świat dźwięków i mowy) i kinestetycznoruchowy (czucie, dotyk, ruch). Każdy poziom umysłu może pracować w innym kodzie, aktywować się i przejawiać się w innej postaci myśli. Jeżeli poziom świadomy działa głównie w kodzie wzrokowym, czyli właściwym dla wzro- kowca, to osoby te włączają maksymalną uwagę, gdy pojawiają się bodźce wizualne: obrazy, demonstracje, pokazy, pisanie, czytanie. Słuchowcy uczą się najłatwiej po- przez słuchanie innych i siebie, lubią rozmowy, „*głośno myśleć*”. Kinestetycy włączają się gdy mogą coś sami zrobić będąc w ruchu, dotykając.

Z kolei, gdy **pojawiają się bodźce właściwe dla innego poziomu niż świadomy, umysł przełącza się na inny poziom z jednoczesną utratą uwagi i rozkojarze- niem**. Wzrokwiec może „*wyłączać się*” gdy słyszy zbyt wiele słów lub kiedy ma coś wykonać. Słuchowiec w momencie, gdy ma na coś dłużej patrzeć albo poruszać się według schematu, a kinestetyk, gdy ma skupić się na szczegółach obrazów lub rozmowy.

Najlepsza strategia uczenia się jest wtedy, gdy środki przekazu czy techniki docierają do umysłu na kolejnych etapach (świadomym – podświadomym) w kodzie dla uczą- cego się najwłaściwszym.

WZROKOWIEC uczy się, patrząc. Jest wrażliwy na elementy wizualne otoczenia, kolory, kształty, ma potrzebę przebywania w ładnym środowisku. Jest schludny, zwraca uwagę na wygląd zewnętrzny swój i innych ludzi. Łatwo się dekoncentruje, jeśli w jego otoczeniu panuje nieład, dobrze zapamiętuje twarze. Mówiąc opisuje kształt, wygląd, wielkość rzeczy, inną osobę lub miejsce, w którym się znajduje lub które widział. Mówi szybko utrzymując z rozmówcą kontakt wzrokowy. Używa często słów takich jak: widzieć, patrzeć, spójrz, popatrz, wyobrażać, perspektywa, pokaz, obraz, wygląd, obserwować, horyzont, mglisty, kolor.

Najlepiej zapamiętuje to, co zobaczy w postaci **materiałów graficznych**, tekstów, zdjęć, filmów, programów komputerowych, prezentacji, wykresów. Wszystko, co zostało wydrukowane i narysowane zostaje automatycznie przyswojone, przetworzone i zapamiętane. Nie przeszkadza mu w nauce muzyka, czy odgłosy rozmów, ale wizualna dezorganizacja, nieład i niepasujące do siebie szczegóły wyglądu otoczenia bądź osoby skutecznie wytrąca go z równowagi i nie pozwolą się skoncentrować, dopóki niedoskonałość (w jego odczuciu) nie zostanie poprawiona.

SŁUCHOWIEC uczy się słuchając, potrzebuje nieustannych **bodźców słuchowych**. Jest elokwentny, w kontakcie z inną osobą zwraca uwagę na jej imię, nazwisko, dźwięk głosu, sposób mówienia i oczywiście to, co mówi. Jeśli przez dłuższy czas przebywa w ciszy sam wytwarza dźwięki (nuci, śpiewa, gwizdże, mówi do siebie), mówi dużo i rytmicznie. Ma przyjemny głos, manipuluje tembrem głosu w trakcie mówienia, opisuje dźwięki, głosy, muzykę, efekty dźwiękowe, hałas w otoczeniu, szczegółowo opowiada o tym, co mówią inni. Używa słów: cichy, głośny, brzmieć, słuchać, głos, odgłosy, dźwięk, hałaśliwy, rozmawiać, harmonia, słyszeć, itp. Łatwo uczy się języków obcych. Pamięta to, co usłyszy, lub sam opowie. Najchętniej uczy się w grupie bądź z drugą osobą, poprzez zadawanie pytań i odpowiedzi na nie. W trakcie nauki potrzebuje ciszy. Muzyka, bądź jakiś hałas rozprasza go.

DOTYKOWIEC (czuciowiec) łączy zdobywane informacje ze zmysłem dotyku i emocjami. Posiada wysoką wrażliwość na doznania fizyczne oraz uczucia własne i innych, zwraca uwagę na komunikację pozawerbalną: wyraz twarzy, język ciała, tembr głosu, silniej odbiera emocje innych niż wypowiedziane przez nich słowa. Podczas rozmowy, utrzymuje kontakt wzrokowy z rozmówcą, by

gestykuluje, zachowuje się bardzo ekspresyjnie, wyraża się poprzez ruch rąk i komunikację niewerbalną, opisuje swoje samopoczucie, doznania fizyczne i emocje, używa słów takich, jak: czuć, zimno, ciepło, twardy, miękki, świeży, pachnący, ciepło, cieszyć się, bać się, mieć wrażenie, lubić, itd. **Zapamiętuje treści działające na emocje**. Jeśli coś zanotuje, naszkicuje bądź narysuje, lepiej to przyswoi. Koncentruje się na zadaniach umysłowych, gdy trzyma coś w dłoniach, szkicuje, używa klawiatury komputera, bawi się włosami, przedmiotami. Często jednak nie potrafi odciąć się od negatywizmu i uczuć innych a to nie pozwala mu skupić się na zadaniu i całkowicie dekoncentruje.

KINESTETYK angażuje się aktywnie w proces uczenia się poprzez symulację, eksperymenty, odgrywanie ról i ruch. Potrzebuje dużo przestrzeni, gdyż lubi dużo i często się poruszać, siedząc na krześle zwykle kołysze się lub porusza nogami, lubi zmieniać miejsce, podróżować. Jest wyczulony na ruch i działanie w otoczeniu, jest zorientowany na cel i pragmatyczny. Mówi niewiele i lakonicznie, za to często gestykuluje, szybko przechodzi do konkretów, używa słów opisujących działanie: robić, jechać, załatwiać, organizować, ruszać się, piąć się w górę, posuwać się do przodu, najlepszy, szybko. Kinestetyk zapamiętuje nowe treści poprzez **zaangażowanie w aktywność ruchową**, najlepiej, gdy towarzyszy temu współzawodnictwo. Lubi dotykać przedmiotów, manipulować nimi. W czasie nauki wskazane jest, by robił częste przerwy i wykorzystywał je na ćwiczenia fizyczne lub przemieszczanie się. Pomimo iż sam potrzebuje ruchu, by się uczyć, ruch innych rozprasza go i dekoncentruje.

Mamy nadzieję, że ta podstawowa wiedza z zakresu funkcjonowania ludzkiego umysłu pozwoli spojrzeć na dziecko z nieco innej perspektywy i łatwiej będzie Państwu mu pomagać i je zrozumieć.

3 . Wspierające działania rodziców na etapie szkolnym

Wielu rodziców zastanawia się, co zrobić, aby szkoła nie stała się dla dziecka przykrym obowiązkiem, czy stworzone warunki do nauki są wystarczające i wreszcie, w jaki sposób pomagać, żeby nie szkodzić dziecku?

a) Okazywanie zainteresowania

Każde dziecko zarówno to, które uzyskuje bardzo dobre wyniki w nauce, jak i to, które ma bardzo słabe oceny (wyniki) potrzebuje, aby poświęcano mu uwagę i zainteresowanie. Nagradzanie dziecka za uzyskane efekty, za włożony wysiłek sprawi, że będzie miało motywację do dalszej pracy. Zachęcamy rodziców, żeby unikali dobrych rad, typu - „*ucz się, bo od tego zależy cała twoja przyszłość*”, „*nie chcesz pracować fizycznie – ucz się*”. Dobre rady nie przynoszą oczekiwanych efektów.

Jeżeli dziecko dobrze się uczy, jest zdolne i pracowite, rodzicom jest łatwiej doceniać osiągnięcia dziecka. Choć w takiej sytuacji motywowanie dziecka staje się łatwiejsze, to nie oznacza, że nie musimy się nim zajmować. Dziecko zdolne, mające sukcesy, gdy otrzyma gorszą ocenę, może mieć wrażenie, że zawiodło, przeżywa taką sytuację bardzo boleśnie. U dziecka może też pojawić się uczucie zazdrości, gdy rodzice koncentrują się na rodzeństwie, z powodu ich trudności w nauce. Dlatego pomoc i zainteresowanie rodziców potrzebne są zarówno dziecku, które odnosi sukcesy, jak i temu które wymaga pomocy.

b) Uczenie odpowiedzialności i samodzielności

Każde dziecko potrzebuje, aby poświęcić mu uwagę i zainteresowanie.

Odrabianie pracy domowej, kiedy rodzice nastawieni są na pomaganie dziecku jest dużym problemem. Popołudnia w domu to częste zmaganie się rodziców z dziećmi i uwagi typu: „*Kiedy masz zamiar odrobić lekcje?*” - „*Oglądasz telewizję zamiast odrabiać zadania*”. Praca domowa staje się więc problemem zarówno dla rodziców, nauczyciela, jak i dziecka. Rodzice czują odpowiedzialność i uważają, że muszą dopilnować wykonania pracy domowej przez dziecko. Nauczyciel wie, że powinien zadanie sprawdzić, a dziecko odczuwa obciążenie dodatkowym obowiązkiem. Spośród tych osób największe zaangażowanie wykazują rodzice. Myślą, że w ten sposób pomagają dziecku, co może prowadzić do zrzucenia odpowiedzialności z dziecka na rodziców. Pomagając dziecku w odrabianiu zadań domowych **nie należy wyręczać dziecka** w poprawianiu błędów, ponieważ w procesie

wykonanej pracy. Chodzi w niej o to, aby samo odkryło swoje błędy i samo je poprawi- ło. Należy je do takiego zadania przyzwyczajać, przekonując, że samokontrola to rodzaj świadomego uczenia się i sposób na lepsze zapamiętanie zagadnień objętych pracą domową. **Dziecko przyzwyczajane do podejmowania wysiłku, do samodzielnego poprawiania swojej pracy, do pokonywania z tym związanych trudności, szybciej uwierzy we własne możliwości** . W rozmowie z dzieckiem, które niechętnie odrabia zadania domowych, poproście, aby samo wymieniło korzyści jakie przyniesie mu odrobienie lekcji. Równocześnie niech rozważy, co się stanie, jeżeli tego nie zrobi. Czasami takie uświadomienie konsekwencji daje nadspodziewanie pozytywne efekty. Po- stępując w ten sposób uczymy dziecko **odpowiedzialności za swoje postępowanie**.

Stwarzanie odpowiednich warunków uczenia się

Dobór odpowiednich materiałów i najlepszej dla dziecka metody uczenia się, może przynieść bardzo dobre efekty. Czasami wystarczy, gdy dziecko odpowiednio prze- kształci dostępne materiały do własnego stylu uczenia się. Na przykład, materiały drukowane, które są idealne dla wzrokowców, słuchowcy mogą czytać na głos, doty- kowcy przepisać lub na bieżąco robić notatki (dobrą formą będą mapy myśli; wiążą one pojęcia i fakty z osobistymi odczuciami, skojarzeniami, emocjami), a kinestetycy odtwarzać słowa lub wizualizować akcję.

Wszystko zależy od kreatywności i dobrej woli. Poszukiwanie wraz z dzieckiem naj- lepszych sposobów uczenia się, umiejętność określenia najlepszych dla dziecka metod nauki, pozytywna motywacja oraz życzliwość otoczenia dadzą z pewnością dobre efekty. Warto zachęcać dziecko, aby ćwiczyło pamięć, to ona pozwoli na zma- gazynowanie nowych informacji i ich odtwarzanie we właściwym momencie.

W uczeniu się warto zastosować proste zasady:

- uczyć się systematycznie,
- robić powtórki,
- uczyć się tam, gdzie są sprzyjające, optymalne w odczuciu dziecka warunki,

- korzystać z różnych źródeł wiedzy,
- dbać o odpowiednią ilość snu,
- stosować odpowiednią dietę (ważna jest woda),
- dostarczać odpowiedniej dawki aktywności ruchowej.

Bardzo ważne jest również stworzenie dziecku odpowiednich warunków do nauki.

- ustalić stałe miejsce pracy dziecka – często dziecko samo określa, gdzie lubi się uczyć,
- zachęcić je do odrabiania lekcji mniej więcej o zbliżonej porze,
- nie odrywać dziecka do innych zadań wtedy, gdy się uczy,
- zaproponować dziecku robienie przerw,
- w czasie gdy się uczy postarać się je nie rozpraszać.

Gdy zaobserwujecie, że dziecko pomimo wysiłków ma kłopoty w nauce, należy ustalić przyczynę. Czasami jest to wada wzroku, słuchu, czy inna dysfunkcja a czasami przemijające problemy emocjonalne. W rozpoznaniu przyczyny może pomóc rozmowa z wychowawcą, czy pedagogiem szkolnym a może badanie w poradni psychologiczno-pedagogicznej. Znając naturę trudności, łatwiej będzie znaleźć rozwiązanie i pomóc dziecku. **Najważniejsze, żeby nie lekceważyć swoich spostrzeżeń i jak najszybciej odpowiednio zareagować.**

c) Dobra komunikacja a poczucie wartości u dziecka

Gdy dziecko zacznie pozytywnie myśleć o sobie, gdy będzie miało poczucie własnej wartości, jego postawa powinna ulec pozytywnej zmianie.

Dobra komunikacja rodziców z dzieckiem otwiera możliwość lepszego ich wspierania. Zła komunikacja może prowadzić do bardzo negatywnych skutków w zachowaniu dziecka, rodzić frustrację, powodować izolowanie się dziecka.

Chcemy zwrócić uwagę na te **negatywne formy komunikacji**, które najczęściej występują w relacjach z dzieckiem np:

podkreślanie słabych stron dziecka – „*jesteś leniwy*”, albo „*myślenie nigdy nie było twoją mocną stroną*”,

- wyolbrzymianie niepowodzeń – „*ocena niedostateczna z historii, to katastrofa*”,
- negatywne ocenianie „*zawsze wiedziałem, że ty nic nie umiesz*”,
- stosowanie gróźb – „*jeśli tego nie zrobisz, to* ”,
- zwalnianie z obowiązku – „*niech robi to ktoś inny, po co masz się męczyć*”,

Konsekwencją takich relacji może być brak wiary w powodzenie, zanik aktywności poznawczej u dziecka, rezygnacja z kolejnych prób i unikanie obowiązków. Wymienione przykłady niewłaściwej komunikacji **prowadzą najczęściej do zaniżania własnej wartości u dziecka.**

Jeżeli słyszycie Państwo, że dziecko źle mówi o sobie: „*jestem głupi*”, „*nie dam rady*”, „*i tak mi się nie uda*”, „*więcej i tak nie potrafię*”, przyjmuje postawę rezygnacji, braku aktywności do działania, świadczy to o zaniżonej samoocenie na skutek zakodowania takich właśnie komunikatów w podświadomości dziecka.

Może zdarzyć się, że rodzice lub inne osoby, np. rówieśnicy, nieświadomie utrwalają zły wizerunek dziecka w jego oczach poprzez:

- akcentowanie niepowodzeń - „*myślenie nigdy nie było twoją mocną stroną*”,
- podkreślanie słabych stron - „*roztrzepanie, to twoja specjalność*”, „*jesteś leniwy*”, „*zawsze szybko się nudzisz*”,
- zakazywanie opatrzone komentarzem - „*jak nie potrafisz, to nie rób*”, „*mówiłem, że jeżeli nie potrafisz posługiwać się wiertarką, to jej nie dotykaj*”,
- grożenie - „*jeżeli tego nie zrobisz, to...*”, „*jeszcze raz się to powtórzy, to nie wytrzymam*”,
- powstrzymywanie od działania - „*po co się angażujesz, dajesz się wykorzystywać*” - „*nie rób tego, niech ktoś inny to zrobi*”.

Jeżeli tak jest, zmiana zachowań wobec dziecka możliwa jest na każdym etapie .

Decydujący wpływ na całe życie człowieka mają lata wczesnego dzieciństwa. W typologii pedagogicznej za prawidłowe uznaje się następujące postawy rodzica wobec dziecka:⁷ M. Ziemska, Postawy rodzicielskie, WP, Warszawa 1973,

- akceptacja dziecka,
- współdziałanie z dzieckiem,
- dawanie dziecku swobody,
- uznanie praw dziecka.

Natomiast, do nieprawidłowych postaw rodziców zalicza się:

- postawę odtrącającą,
- postawę unikającą,
- postawę nadmiernie chroniącą,
- postawę nadmiernie wymagającą.

W bardzo przystępny sposób relacje rodziców z dziećmi opisała psycholog A. Roe, dzieląc je na trzy rodzaje:⁸

- 1. Emocjonalne** - ukierunkowanie na dziecko. Relacja ta może przybrać jedną z dwóch form, **nadopiekuńczości**, kiedy rodzice robią dla dziecka zbyt wiele i w ten sposób nakłaniają je do uległości i zależności lub **wygórowanych wy-magań**, kiedy rodzice nadmiernie podkreślają wagę osiągnięć dziecka. Dzieci wychowywane w tego typu relacji na ogół odczuwają potrzebę ciągłego uzyskiwania informacji zwrotnych i nagród potwierdzających ich wartość.
- 2. Unikanie dziecka** – polegające albo **na lekceważeniu** dziecka, kiedy rodzice starają się zaspokoić potrzeby dziecka jedynie w bardzo ograniczony sposób albo **na odrzuceniu** dziecka, gdy rodzice nie podejmują żadnych wysiłków zaspokojenia jego potrzeb.
- 3. Akceptacja dziecka** – może mieć charakter doraźny lub bardziej opiekuńczy, ale w obu przypadkach **wspiera niezależność dziecka**.

Mamy nadzieję, że analiza własnych relacji z dzieckiem i chęć ich pozytywnego kształtowania, zachęci Państwa do poszukiwania informacji na ten temat, zarówno w rozmowach z nauczycielem, doradcą, jak i w dostępnych publikacjach.

⁸ M. Ziemska, Rodzina i dziecko. PWN, Warszawa 1986,

Zadaniem rodziców jest pomóc dziecku, znaleźć jego silne strony i nauczyć je odczuwania dumy z ich posiadania.

Budowaniu poczucia własnej wartości u dziecka sprzyjać będą następujące sytuacje:

- przy nadarzających się sposobnościach zaprezentujcie dziecku inny (lepsy) obraz jego osoby, podkreślając nawet najmniejszy sygnał pozytywnej postawy, czy osiągnięcia,
- powierzcie mu zadanie, z którego może się wywiązać, podkreślając, że wykazało się konsekwencją, wiedzą lub sprytem, w ten sposób będzie mogło zobaczyć się w innym, lepszym świetle,
- dziecko powinno usłyszeć, że mówicie o nim dobrze do innych,
- często wspominajcie to, co się dziecku udało, co zrobiło dobrze, sytuacje, w których byliście z niego dumni,
- stwórzcie okazję, żeby zaprezentować (przypomnieć) dziecku zdarzenia świadczące o jego zaradności, drobnych sukcesach czy dobrym sercu.

Gdy dziecko zacznie pozytywnie myśleć o sobie, gdy będzie miało poczucie własnej wartości, jego postawa powinna ulec pozytywnej zmianie. Jako rodzice możecie w tym zakresie wiele zdziałać.

Zadaniem rodziców jest pomóc dziecku **znaleźć jego silne strony i nauczyć je odczuwania dumy z ich posiadania**. Myślenie: „*może nie jestem najlepszym uczniem w klasie, ale najlepiej śpiewam, gram w piłkę... itp.*” - jest sztuką budowania w sobie własnego dobrego wizerunku. Chodzi o to, żeby dziecko znalazło swoje mocne strony. Każdy je ma, trzeba je tylko odkryć i uświadomić sobie ich posiadanie.

Poczucie własnej wartości i motywacja do nauki, mają wiele ze sobą wspólnego. Dziecko, które ma dobre zdanie o sobie, łatwiej mobilizować. Przekonanie, że kara najlepiej motywuje do nauki, zmienia się i dzisiaj coraz więcej rodziców już wie, że od kar lepsze są nagrody i perswazja. Zapytajmy dziecko, czy wie, co się stanie,

jakie będą konsekwencje, gdy nie będzie się uczyło (odrabiało lekcji, przeszkadzało nauczycielowi w prowadzeniu zajęć, nie uczęszczało na lekcję, spóźniało się itp.), czasem taka konieczność głośnego wypowiedzenia konsekwencji, czy oceny sytuacji, daje dziecku okazję do głębszych przemyśleń, niż karanie, zakazywanie czy narzekanie. Chcąc wprowadzić skuteczny system nagradzania, stosujcie Państwo nagrody w postaci uznania, czy wyraźnej pochwały - zdaniem wielu psychologów są one najlepsze. Jednak nie każda pochwała motywuje, co do tego wszyscy są zgodni. Ta, która najskuteczniej motywuje, to **pochwała opisowa i adekwatna do sytuacji**.

Celem dobrze sformułowanej pochwały opisowej jest spowodowanie, żeby dziecko słysząc ją, dokonało samooceny i samo dobrze myślało o sobie .

Gdy rodzice mówią dziecku wprost – „*jesteś mądry, wspaniały*” itp., często pochwała taka odbierana jest jak komplement kochającego rodzica.

Przykłady pochwał opisowych:

- „*zachowałeś się bardzo odpowiedzialnie, kiedy zadzwoniłeś do mnie do pracy, mówiąc mi, że Łukasz ma wysoką gorączkę*”,
- „*przyznałeś, że mam rację, tak postępują mądrzy ludzie*”,
- „*miło było patrzeć, gdy pomagałeś koledze w nauce*”,
- „*brawo - zupełnie sam poradziłeś sobie z zadaniem*”,
- „*słyszałam Twoją rozmowę z kolegą, bardzo ładnie wypowiadasz swoje myśli*”,
- „*dużo pracy włożyłeś dzisiaj w odrabianie lekcji*”,
- „*trzeba mieć dużo odwagi, żeby przyznać się do błędu*”.

Gdy obserwujemy zachowania świadczące o niskim poczuciu wartości u dziecka, poprośmy, żeby wypisało na kartce, co mu się ostatnio udało dobrze zrobić, z czego było zadowolone, co sprawiło mu satysfakcję. Mogą to być bardzo drobne sprawy, wszystkie są ważne. Listę można uzupełniać i dopisywać w kolejnych dniach tygodnia – Państwo, też w tym możecie uczestniczyć. Nauczymy je w ten sposób samooceny i samokontroli, która jest niezwykle ważna w procesie motywowania się do

lepszey pracy. Naturalnie dziecko może również zapisywać na wspomnianej liście te sprawy, które go rozczarowały, których nie udało mu się zrobić lub te które były złe

– poprosicie je, żeby zastanowiło się, w jaki sposób na przyszłość zapobiec takim zdarzeniom lub jak może naprawić to, co się stało.

d) Rozmowy o szkole

„Jak słuchać, żeby dzieci mówiły
i jak mówić żeby dzieci słuchały“

Sposób, w jaki rodzice rozmawiają z dzieckiem o szkole ma duży wpływ na komunikację między rodzicami i dziećmi. Wydawałoby się, że nie ma niczego złego w pytaniu „*Jak tam w szkole?*”, „*Jaki stopień dostałeś?*”. Dzieci jednak nie lubią takich pytań i zwykle odpowiedź jest bardzo lakoniczna „*Normalnie*”, „*Nic nie dostałem*”. Rodzicom wydaje się, że w ten sposób okazują zainteresowanie życiem dziecka, podczas gdy powodują pojawienie się blokady u niego.

Jeżeli macie Państwo właśnie takie doświadczenia, należy wprowadzić inne komunikaty, których zadaniem jest stworzenie atmosfery życzliwości, np. „*Dobrze, że jesteś, zjesz coś?*” „*Jaki miałeś dzień?*” itp .

Dziecko podejmie rozmowę dużo chętniej, gdy odczuje, że cieszy się na jego widok, jeśli stworzycie okazję choćby do krótkiej rozmowy. Na przykład podczas wspólnego posiłku można zaproponować, aby każdy opowiedział, co miłego wydarzyło się w danym dniu w szkole, w pracy, jak przebiegał dzień, czego nowego się nauczyliście, czy coś sprawiło wam radość albo zmartwiło. Nie chodzi oczywiście o sztuczną rozmowę, najlepiej pierwsi podzielcie się czymś ważnym, choćby tym, że jesteście zmęczeni, radośni z jakiegoś powodu albo zmartwieni. Po jakimś czasie dziecko samo będzie opowiadało, co się wydarzyło w szkole. Błędem jest krytykowanie w trakcie opowiadania dziecka jego zachowań czy postawy. Wtrącanie uwag spowoduje zamknięcie się dziecka i w konsekwencji niechęć do rozmowy. Skupienie uwagi na tym, co dziecko mówi, sprawi, że poczuje się ważne i będzie chętnie dzieliło

się swoimi przeżyciami. Można je poprosić, żeby oceniło swoją postawę. Podczas takiej rozmowy będziecie mieli okazję podkreślić dobre rzeczy, wspólnie zastanowić się jak zaradzić kłopotom czy przykrym przeżyciom. Dobrze jest pozwolić, żeby to dziecko pierwsze zaproponowało rozwiązanie, jakiś zaradczy środek – a dopiero później możecie taką wypowiedź uzupełnić lub zaproponować inne rozwiązanie.

Sz szczególnie trudną sytuacją w relacji rodziców i dzieci jest „**rozmowa powywiadówce**”. Jeżeli z dotychczasowych doświadczeń wynika, że jest to dla Państwa bardzo emocjonalne przeżycie, tym bardziej proszę sobie wyobrazić, co przeżywa dziecko. Państwa opinia nie jest dziecku obojętna, nawet jeśli dziecko prezentuje postawę obojętności, często jest to tylko maskowanie uczuć. Podejmując z dzieckiem rozmowę warto opanować emocje. Jest kilka najważniejszych zasad, którymi rodzice powinni się kierować rozmawiając z dzieckiem po szkolnym zebraniu:

- rozmawiamy z dzieckiem spokojnie,
- rozmowę zaczynamy od pozytywnych informacji o dziecku,
- mówimy dziecku o naszych odczuciach. Co czuliśmy, gdy usłyszeliśmy dobre opinie, a co, gdy złe,
- proponujemy, żeby samo zastanowiło się, co może zrobić, żeby było lepiej,
- wracamy do rozmowy po niedługim czasie i konsekwentnie wymagamy wprowadzenia postanowień w życie.

Jeżeli brakuje nam pomysłów, w jaki sposób zachęcać swoje dziecko do pracy, zawsze możemy zwrócić się do nauczyciela przedmiotu, z którego nasze dziecko ma trudności, do wychowawcy czy szkolnego pedagoga, ustalając działania wspierające.

e) Rozmowy o przyszłości.

„Wybierz sobie zawód, który lubisz, a całe życie nie będziesz musiał pracować“

Konfucjusz

Wczesne rozbudzanie ciekawości na temat własnej przyszłości, zaowocuje pełną świadomością dokonywanych wyborów, od edukacyjnych po zawodowe.

Naturalną cechą dziecka jest ciekawość. Wczesne rozbudzanie ciekawości na temat własnej przyszłości, zaowocuje pełną świadomością dokonywanych wyborów, od edukacyjnych po zawodowe. Wykorzystując tę cechę, możemy wcześniej rozbudzać zainteresowanie dziecka różnymi zawodami.

Można to zrobić na kilka sposobów:

- 1. Wskazywać konkretne osoby wykonujące jakieś zawody** i porozmawiać na ten temat. Wspólnie zastanowić się, jakie zadania zawodowe wykonuje, jakie jest miejsce pracy, jakie musi mieć kompetencje-umiejętności, jakie cechy osobowe powinna posiadać, jakie wykształcenie, czy pracuje w grupie czy sama, czy ma stałe godziny pracy, czy nie, czy praca jest bezpieczna, czy wręcz odwrotnie? Niech przygląda się zawodowi i osobie, która go wykonuje i dokona oceny, czy osoba ta jego zdaniem dobrze czuje się w swoim zawodzie i od czego to zależy? Nie unikajmy przykładów świadczących o niedopasowaniu zawodowym – po- każmy przykłady osób, które nie czują się dobrze w swoim zawodzie, wspólnie dokonajcie analizy takich przykładów.
- 2. Zabierać dziecko na wystawy, giełdy pracy, do wszelkiego rodzaju zakła- dów usługowych, biur, instytucji,** gdzie może być naocznym świadkiem za- chowań w danym miejscu pracy. Umożliwić mu oglądanie audycji telewizyjnych oraz stron internetowych poświęconych zawodom.
- 3. Opowiadać o swojej pracy** – o realizowanych zadaniach zawodowych, w jakich warunkach odbywa się ich wykonywanie, czy pracujecie w zespole czy na samo- dzielnym stanowisku i z czym takie sytuacje się wiążą. Chodzi o to, żeby dziec- ko umiało spojrzeć na zawód przez pryzmat wielu związanych z nim wymagań.

Przedstawiony w ten sposób świat zawodów uświadomi mu jego różnorodność, a Państwu da możliwość zaobserwowania, który z zawodów wzbudził ciekawość dziecka. Świetnym ćwiczeniem pozwalającym poznać historię zawodów w rodzinie jest drzewo genealogiczne.

f) Planowanie przyszłości

Zachęcajcie dziecko do sprawdzenia swojej wiedzy o zawodach, o rynku pracy i pomóżcie mu znaleźć wiarygodne źródła informacji.

W rozmowach z dzieckiem jak najwcześniej powinno pojawiać się słowo planowanie. Uświadomienie dziecku korzyści wynikających z planowania zachęci je do zastanawiania się nad swoją przyszłością. Wspólna rozmowa na te tematy, może stanowić okazję do zorientowania się, jakich informacji dziecko nie posiada, czego jeszcze nie wie o sobie, o zawodach, o szkołach. Zdobycie tych informacji wymaga czasu, więc nie należy zostawiać tego na ostatnią chwilę – tuż przed wyborem szkoły ponadgimnazjalnej.

Proponujemy skorzystać z zawartych w tabeli pytań i przedyskutować różnice w odpowiedziach:

Tabela 1 . Pytania wspomagające zaplanowanie przyszłości edukacyjno-zawodowej

Rodzice	Odpowiedzi rodziców	Dziecko	Odpowiedzi dziecka
Jakie jest moje dziecko?		Jaki jestem?	
Jakie ma zainteresowania i zdolności?		Jakie mam zainteresowania i zdolności?	
Jakie ma cechy charakteru?		Jakie mam cechy charakteru?	
Jakie ma wartości?		Jakie mam wartości?	

Jakie ma możliwości? Jakie kursy może zrealizować w szkole ponadgimnazjalnej? Na jakie dodatkowe zajęcia może uczęszczać? Jakie ma możliwości kontynuacji nauki po szkole ponadgimnazjalnej? Gdzie może znaleźć informacje na temat zawodów? Jakich nowych rzeczy powinno (chciałoby) spróbować? Czym może się zająć, żeby ocenić swój stosunek do nowych rzeczy?		Jakie mam możliwości? Jakie kursy mogę zrealizować w szkole ponadgimnazjalnej? Na jakie dodatkowe zajęcia mogę uczęszczać? Jakie mam możliwości kontynuacji nauki po szkole ponadgimnazjalnej? Gdzie mogę znaleźć informacje na temat zawodów? Jakich nowych rzeczy powinienem (chciał- bym) spróbować? Czym mogę się zająć, żeby ocenić swój stosunek do nowych rzeczy?	
Kim chce być? Jakie ma marzenia na przyszłość? Co chciałoby osiągnąć po skończeniu nauki? Jaki ma cel na przyszłość?		Kim chcę być? Jakie mam marzenia na przyszłość? Co chciałbym osiągnąć po skończeniu nauki? Jaki mam cel na przyszłość?	
Jaki ma plan, co powinien zrobić żeby osiągnąć wytyczony cel? Jakie kroki, pomogą dziecku w osiągnięciu celu? Co może samo zrobić? A co Państwo? Kto oprócz Państwa może pomóc w zaplanowaniu przyszłości dziecka?		Jaki jest mój plan, co zrobię, żeby osiągnąć cel? Jakie kroki, pomogą mi w osiągnięciu celu? Co mogę sam zrobić? A w czym mogą pomóc mi rodzice? Kto, oprócz rodziców może pomóc mi w zaplanowaniu przyszłości?	

Porównajcie swoje odpowiedzi. Rozmowy na temat planów na przyszłość staną się czymś naturalnym, pod warunkiem, że będziecie Państwo z całą powagą traktowali to, co usłyszycie od swojego dziecka. Jego marzenia, to, w jakim widzi się zawodzie, jak sobie wyobraża swoje życie w przyszłości, mogą wydawać się Państwu czasami dziecinnie śmieszne lub nierealne. Należy pamiętać, że nie wynikają one z jego doświadczeń i mają prawo być nierealne. Zarówno rodziców, jak i nasza, doradców zawodowych i nauczycieli, rola powinna polegać **na taktownym korygowaniu błędnych wyobrażeń o swojej przyszłości, o zawodzie, jeżeli takie dziecko będzie prezentowało**. Dzieci często zachwycają się niektórymi popularnymi, medialnymi zawodami, pod wpływem kogoś znanego lub jakiejś sytuacji. Nie należy się tego obawiać, bo zwykle jest to fascynacja chwilowa. Jest wiele sposobów, aby dostarczyć dziecku rzetelnych informacji, bez podkreślania „**nie masz racji**”, „**Ty nic nie wiesz**”, „**ja mam doświadczenie**”. Lepiej użyć następujących zwrotów *„to ciekawe, nigdy w ten sposób o tym, tak nie myślałem”, „zastanówmy się, co trzeba wziąć pod uwagę, żeby osiągnąć to, czego pragniesz”, „wiesz, myślę, że trzeba sprawdzić, czy na pewno masz dobre informacje, jak myślisz, gdzie możemy ich poszukać?”, itp.*

Zachęcajcie dziecko do sprawdzenia swojej wiedzy o zawodach, o rynku pracy i pomóżcie znaleźć mu wiarygodne źródła informacji. Równocześnie, każdy pomysł odnoszący się do planów na przyszłość, z całą powagą wspólnie przeanalizujcie i ostatecznie niech samo zdecyduje, czy jest wart wysiłku i co najważniejsze, jaki ma być jego efekt końcowy. Proponujemy, aby zwracać uwagę na konieczność uczenia się elastyczności.

W dzisiejszej rzeczywistości zawodu nie wybiera się raz na zawsze . Rynek pracy wymaga od jego uczestników gotowości do zmiany, zdobywania nowych kwalifikacji i uczenia się przez całe życie. Dlatego plany edukacyjne i zawodowe, szczególnie te dalekosiężne, rzadko nie ulegają modyfikacji. Elastyczność, czyli umiejętność dostosowania się do potrzeb rynku, pozwala złagodzić ewentualne rozczarowania. Wspólnie z dzieckiem możecie Państwo, oprócz stawiania proponowanych wyżej pytań z Tabeli 1, podjąć próbę sformułowania informacji potrzebnych do zaplanowania przyszłości dziecka. Może w tym pomóc zamieszczona poniżej „**Karta planowania rozwoju**”

powodowało wzrost świadomości, że podjęcie decyzji edukacyjno-zawodowych, powinna poprzedzać refleksja nad sobą, swoimi potrzebami, motywacjami, możliwościami, oczekiwaniami wobec otoczenia oraz zaplanowaniem konkretnych działań, itp.

Tabela 2 . Karta planowania rozwoju edukacyjno-zawodowego

Obszar	Odpowiedź
Wiedza o dziecku	
Mocne strony	
Słabe strony	
Zainteresowania	
Oceny w szkole	
Predyspozycje świadczące o cechach przydatnych w jakimś zawodzie	
Zawody, które mogłoby wykonywać moje dziecko	
Umiejętności dodatkowe (pożądane przez rynek pracy, które moje dziecko powinno nabyć).	
Atrakcyjność zawodów, które moje dziecko mogłoby wykonywać (możliwość zatrudnienia, wysokość wynagrodzenia)	Aktualnie W niedalekiej przyszłości (w okresie 3 - 6 lat)

Typ szkoły odpowiedni dla mojego dziecka (uzasadnić)	
Określenie celów bli- skich.	
Określenie czynników sprzyjających i utrudnia- jących realizację celów	
Podjęcie działań zmierza- jących do realizacji celu bliskiego	Działania rodzica Oczekiwane przez rodzica działania dziecka
Określenie celów daleko- siężnych dziecka	Edukacja Praca
Określenie czynników sprzyjających i utrudnia- jących realizacji celów długofalowych	Czynniki sprzyjające: Utrudniające:
Alternatywna ścieżka rozwoju (inne rozwiąza- nia, np. inny typ szkoły)	Edukacja Praca

Rodzice doskonale wiedzą, że dziecko częściej postrzega dorosłość jako wejście w okres pełnej swobody i wyrwanie się spod władzy rodziców a nie kojarzą jej z koniecznością ulokowania się na rynku pracy i wykonywania jakiegoś zawodu. Opierając się w rozmowach na pytaniach zawartych w tabelach, łatwiej będzie Państwu przekonać dziecko, że kolejne wybory edukacyjne powinny być ukierunkowane na zdobywanie **konkretnych umiejętności wymaganych w określonym zawodzie**. Dziecko powinno wiedzieć, że będziecie je wspierać i pomagać w realizacji zaplanowanych celów, dobrze jednak, jeśli będzie miało świadomość samodzielnego decydowania i wybierania.

Państwa dzieci są w dobrej sytuacji, gdyż mając wsparcie rodziców, możliwość korzystania z pomocy doradców, psychologów i pedagogów oraz nauczycieli, ich szanse na to, że świadomie zaplanują swoją przyszłość i dokonają satysfakcjonujących wyborów edukacyjno-zawodowych są zdecydowanie duże.

4 . Przygotowanie do wyboru szkoły ponadpodstawowej

„Ci, którzy się uczą, podobni są do roślin . Zdarza się, bowiem, że roślina zakiełkuje, ale nie rozkwitnie; zdarza się też, że zakwitnie, ale owocu nie wyda“

Konfucjusz

Należy zaznaczyć, że celem rekrutacji nie powinno być tylko i wyłącznie dostanie się do wybranej szkoły. Gdy wybór jest przemyślany, odpowiedź na pytanie, dlaczego właśnie do tej, a nie innej szkoły dziecko chce się dostać, nie powinna sprawiać mu trudności. Szkoła ponadpodstawowa, to ważny etap w procesie edukacyjnym dziecka. **W zależności od dokonanego wyboru, może przygotować ona do zdobycia wybranego zwołu albo do konkretnego kierunku studiów wyższych, może też być okresem dalszego rozpoznawania swoich predyspozycji i rozwoju zainteresowań.**

W pierwszej kolejności należy ustalić, co dziecko zamierza robić w przyszłości, jaka praca go interesuje, a dopiero potem, jaka szkoła pomoże osiągnąć ten cel. Nie każdy typ szkoły, może w jednakowym stopniu przygotować je do kolejnego etapu kształcenia. Niektóre kierunki studiów

Na przykład, jeżeli uczeń myśli o zawodzie lekarza, konieczne jest ukończenie studiów medycznych. Rekrutacja na Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu przewiduje:

„Obowiązują następujące przedmioty kierunkowe i poziomy zdawania: na kierunki lekar- ski i lekarsko-dentystyczny (z biologii na poziomie rozszerzonym, z chemii na poziomie rozszerzonym oraz z fizyki z astronomią na poziomie podstawowym) . Maksymalna liczba punktów-procentów kwalifikacyjnych możliwa do uzyskania z egzaminu przedmiotowego wynosi (.....) z każdego przedmiotu.”⁹

Warunkiem dostania się na te studia jest dobrze zdana matura. Takiego poziomu przygotowania nie zapewni każda szkoła ponadpodstawowa, ponieważ nie w każ- dej jest realizowany program rozszerzony z wymienionych przedmiotów. Tak więc, **oceniając realnie swoje szanse w pierwszym naborze, dziecko powinno wybrać takie szkoły i taki typ klasy, w której realizowany będzie poziom rozsze- rzony przedmiotów maturalnych** wymaganych na uczelni medycznej, a najlepiej klasy o kierunku biologiczno-chemicznym/fizycznym.

Taką analizę swoich planów powinien przeprowadzić przed rekrutacją do szkoły po- nadpodstawowej każdy uczeń, który planuje w przyszłości podjęcie nauki na studiach, na kierunkach wyjątkowo popularnych, na których jest duża konkurencja i uczelnia ma wysokie wymagania w stosunku do kandydatów. Rodzice powinni do takiej analizy je zachęcać i w niej uczestniczyć.

Bardzo ważne jest, żeby dziecko z tym problemem nie pozostało samo. Po- trzeba ono pomocy i wsparcia swoich rodziców. **Pomocy, a nie podejmowania za nie decyzji . Stosowanie nacisków, wywieranie presji na dziecko, może przy- nieść efekt odwrotny od zamierzonego .** Dlatego spokojna rozmowa, pokazanie, że trzeba zebrać najpierw informacje potrzebne do podjęcia decyzji, przypomnienie dziecku, co trzeba wziąć pod uwagę, dokonując wyboru szkoły.

⁹ Źródło: <https://www.umed.wroc.pl/zasadyrekrutacji>

Poza tym okres na- uki w szkole ponadpodstawowej dla wielu młodych ludzi, jest odpowiednim czasem na konstruowanie swojej przyszłości.

Co należy rozważyć?

Planując rozwój edukacyjno-zawodowy dziecka i przygotowując się do rekrutacji na- leży uwzględnić przynajmniej niektóre z czynników wpływających na trafność pod- jętych decyzji.

Najważniejsze z nich to:

- **zainteresowania dziecka,**
- **predyspozycje**, czyli „wrodzoną skłonność lub zdolność do czegoś”¹⁰ i cechy przy- datne w określonych grupach zawodowych lub konkretnym zawodzie,
- **stan zdrowia dziecka** w kontekście zadań zawodowych i środowiska, w którym wykonywane są te zadania,
- **możliwości dziecka i dotychczasowe osiągnięcia** – które dają wyraź- ne wskazanie, co do typu szkoły, oraz wpływają na sprecyzowanie planów edukacyjno-zawodowych,
- **warunki zewnętrzne** (sytuacja rodzinna, miejsce zamieszkania) – czyli rodzaj wsparcia ze strony rodziny, biografie zawodowe w rodzinie oraz środowisko lokalne,
- **aktualna, a także prognozowana sytuacja na rynku pracy** – jakie zawody są poszukiwane, które z nich zalicza się do zawodów przyszłości.

W naszej publikacji zajmiemy się szczególnie zainteresowaniami i predyspozycjami, choć jest oczywiste, iż pozostałe czynniki są równie istotne i nie można w planowa- niu i podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych ich pomijać.

10 Słownik języka polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN

a) Zainteresowania dziecka

Sposobem na rozpoznawanie zainteresowań jest analizowanie wszystkiego, w czym mogą się one ujawnić.

Definiując swoje zainteresowania dziecko może poznać optymalną dla siebie ścieżkę kariery zawodowej. Uwzględnianie ich w procesie przygotowania się do rekrutacji, pozwoli wybrać szkołę, w której będzie miało ono możliwość ich rozwijania i łatwiej- szego określenia swoich zawodowych planów. Wyznaczają one zakres czynności/ obszar wiedzy, przy wykonywaniu których czujemy się dobrze, które sprawiają nam radość. Przeciętny człowiek posiada więcej zainteresowań i nie wszystkie będą mu- siały być związane z pracą zawodową. Proponujemy, aby wspólnie z dzieckiem zasta- nowić się, jakie ma zainteresowania. Być może nie sprawi to problemu, bo dziecko wyraźne je wykazuje, ma hobby, czemuś chętnie poświęca czas - niektóre zacho- wania dziecka - zabawa którą wybiera, książki które czyta, mogą świadczyć o jego zainteresowaniach. Może się zdarzyć, że nie będzie to takie oczywiste i może trzeba będzie zachęcać dziecko do poszukiwania interesujących go dziedzin, czegoś, co bę- dzie sprawiało mu przyjemność, co jest dla niego ważne. Sposobem na rozpozna- wanie zainteresowań jest analizowanie wszystkiego, w czym mogą się one ujawnić. Poproście więc dziecko, aby opowiedziało, albo opisało:

- co lubi robić,
- jak najchętniej spędza czas,
- czy podoba mu się coś, co robią inni, czy też chciałoby to robić,
- co je interesuje,
- jakie programy TV/strony internetowe najchętniej ogląda,
- jakich bohaterów lubi i dlaczego,
- jakie książki najchętniej czyta,
- jakie przedmioty szkolne najbardziej lubi.

Być może zadając mu takie pytania i prosząc, aby na nie odpowiedziało, sprawicie, że zacznie się nad tym zastanawiać, może odkryje coś, czym mogłoby się zająć w szcze- gólny sposób np. zapisze się do kółka

Dobrą szkołą jest ta, w której będzie mogło swoje zainteresowania pogłębiać i rozwijać.

Mamy nadzieję, że zamieszczony poniżej opis zainteresowań, ułatwi Państwu rozpoznanie przynajmniej niektórych z nich u swojego dziecka i pozwoli na odpowiednie działania służące ich rozwojowi.

ZAINTERESOWANIA HUMANISTYCZNE wykazuje dziecko, które lubi lekcje języka polskiego, języki obce lub historię. Chętnie pisze wypracowania, ładnie się wysławia, dużo czyta, interesuje go film, teatr. Ma zdolność abstrakcyjnego myślenia, dąży do poznania sensu życia, często wygłasza refleksje na temat bytu człowieka, analizuje zjawiska psychologiczne, społeczne, interesuje się życiem społecznym i zachodzącymi w społeczeństwie procesami, zdolne jest do empatii. Zainteresowania te rozwinie w klasie o profilu humanistycznym, ogólnym lub językowym. Przydatne są w zawodach o charakterze społecznym – np. dziennikarz, socjolog, historyk, a także w zawodach, w których pracuje się z człowiekiem np. psycholog, nauczyciel, tłumacz.

ZAINTERESOWANIA MATEMATYCZNO-FIZYCZNE wykazuje dziecko, które sprawnie liczy, lubi operacje na liczbach, rozwiązuje zagadki logiczne, gra w szachy, chętnie rozwiązuje zadania matematyczne lub/i fizyczne, wykazuje chęć pogłębiania wiadomości z tych dziedzin itp. Mając takie zainteresowania może wziąć pod uwagę klasy matematyczne, matematyczno-informatyczne czy matematyczno-fizyczne. Gdy nie jest pewne dalszego kierunku kształcenia dobrym rozwiązaniem jest wybór klas ogólnych. Zainteresowania matematyczno-fizyczne przydatne są w pracy z danymi, w zawodach związanych z branżą, ekonomiczną, finansową, przemysłową, budowlaną czy informatyczną.

ZAINTERESOWANIA BIOLOGICZNO-CHEMICZNE przejawia dziecko, interesujące się przyrodą, życiem zwierząt i roślin, lubi lekcje biologii, chemii, ma bardzo dobre wyniki w nauce z tych przedmiotów, chętnie przyswaja wiedzę z tego zakresu, często samo przeprowadza doświadczenia, zbiera dodatkowe informacje, poszerzając posiadaną wiedzę przyrodniczo-chemiczną. Wybierając szkołę ponadpodstawową powinno zwrócić uwagę na klasy o profilu biologicznym lub biologiczno-chemicznym lub zwrócić uwagę na zawody szkolne w technikum, w których takie zainteresowania może rozwijać. Zainteresowania biologiczno-chemiczne przydatne są w pracy z przyrodą i człowiekiem, w zawodach związanych z opieką i pielęgnacją ludzi, uprawą roślin, hodowlą zwierząt, badaniem zjawisk zachodzących w przyrodzie.

ZAINTERESOWANIA TECHNICZNE wykazuje dziecko które interesuje się maszynami, budową pojazdów, ich działaniem, naprawą, umie posługiwać się instrukcjami technicznymi, chętnie pomaga w pracach remontowych w domu, ma zdolności manualne, dobrze byłoby porozmawiać z dzieckiem o kształceniu zawodowym – w technikum lub branżowej szkole I stopnia, w zależności od możliwości dziecka i osiągnięć w nauce. Gdy dziecko zamierza studiować należy wziąć pod uwagę wybór liceum ogólnokształcącego np. klasę z rozszerzoną matematyką, fizyką, informatyką. Zainteresowania techniczne przydatne są w świecie techniki i danych, w zawodach, w których praca związana jest z przetwarzaniem surowców, obróbką różnorodnych materiałów, produkcją dóbr materialnych, eksploatacją urządzeń.

ZAINTERESOWANIA OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE przejawiają się w gotowości do zajmowania się innymi, opiekowania się kimś, pomagania, uczenia innych, przekonywania, doradzania. Myśląc o szkole ponadpodstawowej dobrze byłoby zastanowić się nad liceum ogólnokształcącym - klasami ogólnymi, humanistycznymi lub biologicznymi, w zależności od możliwości edukacyjnych dziecka. Zainteresowania opiekuńczo-wychowawcze przydatne są w pracy z ludźmi w obszarze opieki, pielęgnacji, rehabilitacji, dydaktyki, ale też uczenia, pomagania, doradzania.

ZAINTERESOWANIA USŁUGOWE obserwuje się u dziecka, które z dużą łatwością nawiązuje kontakty, potrafi przekonywać, chętnie przyjmuje w grupie rolę aktywne, lubi coś załatwiać, polecać, wykonywać. Można przypuszczać,

że ma zainteresowania usługowe. W zależności od możliwości dziecka (osiąganych wyników w nauce i stanu zdrowia) wybierając typ szkoły i klasy należy, zastanowić się w jakim

środowisku zawodowym dziecko chciałoby kiedyś się znaleźć. Zainteresowania usługowe są przydatne w pracy z ludźmi i techniką, w zawodach, w których świadczy się różne usługi ludziom, głównie w zakresie żywienia, opieki osobistej, handlu, a także w zakresie naprawy, remontów i konserwacji różnych urządzeń.

ZAINTERESOWANIA ARTYSTYCZNE związane są z dużą wrażliwością, bujną wyobraźnią, chęcią wyrażania emocji poprzez ruch, zdolność do odgrywania ról, pisanie tekstów literackich, recytacji, łatwość łączenia kolorów, dźwięków, kształtów może świadczyć o zainteresowaniach artystycznych. Zainteresowania artystyczne przydatne są przede wszystkim w zawodach związanych ze sztuką, literaturą, teatrem, muzyką, malarstwem, reklamą, projektowaniem, grafiką komputerową, odnawianiem, organizowaniem imprez artystycznych, różnymi usługami o charakterze artystycznym, ale również w innych niekoniecznie kojarzących się z takimi jak krawiectwem, fryzjerstwem, kosmologią. Wybór szkoły i klasy powinien zależeć od możliwości edukacyjnych dziecka i jego planów zawodowych. Gdy dziecko ma artystyczne zainteresowania warto też, poszukiwać takiej szkoły, która w swojej ofercie ma zajęcia rozwijające artystyczne zainteresowania dziecka.

ZAINTERESOWANIA SPORTOWE obserwuje się u dziecka dążącego do poszerzenia swojej wiedzy sportowej, chęć uprawiania jak i obserwowania dyscyplin sportowych. Dziecko może rozważyć kontynuowanie nauki w szkole sportowej, szczególnie gdy już czynnie uprawia jakąś dyscyplinę sportu lub jest w klasie sportowej. Zainteresowania te przydatne są w pracy z człowiekiem, w zawodach związanych z edukacją sportową, obsługą turystyczną, dziennikarstwem, rehabilitacją. Warto też, uświadomić dziecku szczególnie utalentowanemu sportowo (takiemu, które już ma osiągnięcia w jakiejś dyscyplinie), że kariera sportowca kończy się z osiągnięciem określonego wieku. Dlatego planując swoją przyszłość powinno wziąć to pod uwagę. Wybierając szkołę należałoby zastanowić się co będzie chciało robić po zakończeniu kariery sportowca.

b) Predyspozycje zawodowe

Predyspozycje, to „wrodzona skłonność lub zdolność do czegoś”¹¹ oraz cechy przydatne w określonych grupach zawodowych lub konkretnym zawodzie.

Rodzice chcąc pomagać swojemu dziecku w wyborach edukacyjnych potrzebują informacji na temat zawodów. Wiedza o grupach zawodów ułatwia poszukiwanie zawodu, który zgodny jest z zainteresowaniami, predyspozycjami i cechami osobowymi dziecka.

Zaznaczyć należy, że same predyspozycje nie przesądzają o dalszej drodze zawodowej. Ktoś na przykład może być dobry w uprawianiu roślin, pielęgnowanie ich przynosi mu satysfakcję, lubi to robić i przychodzi mu to z łatwością, ale nie wyobraża sobie siebie jako ogrodnika. Poza tym mogą wystąpić przeciwwskazania do wykonywania zawodów związanych z uprawą roślin np. alergie tak więc, nawet nie powinno się takich zawodów brać pod uwagę. Każdy może mieć wiele zainteresowań, a określone predyspozycje mogą być wykorzystywane w wielu zawodach, dlatego należy analizując charakterystyki zawodów zastanowić się, w którym z zawodów dziecko czułoby się najlepiej.

Grupy zawodów

Są różne sposoby klasyfikowania zawodów. Jeden z nich dzieli zawody na 4 grupy ze względu na to, z czym lub z kim człowiek pracuje.¹² Po przeanalizowaniu poniższej charakterystyki będą Państwo mogli wybrać grupę, która jest najbliższa dziecku. Warto wtedy, przybliżyć dziecku drogę do danego zawodu, pokazać miejsce pracy ludzi, którzy takie zawody wykonują, zachęcić je do zbierania informacji na ten temat i zastanowienia się, czy widzi siebie w którejś z opisanych grup. Są to grupy:

- **człowiek – obraz artystyczny,**
- **człowiek – człowiek,**
- **człowiek – technika,**
- **człowiek – przyroda .**

11 Słownik języka polskiego, PWN, <http://sjp.pwn.pl/>

12 M. Jeżewska, Kim będę - poznawanie siebie w aspekcie wyboru zawodu i planowania kariery

CZŁOWIEK – ObRAZ ARTYSTYCZNY

Grupa ta obejmuje zawody związane z działalnością artystyczną, muzyczną, plastyczną, aktorsko – sceniczną, wykonywaniem usług o charakterze artystycznym.

Wymagania:

- plastyczne,
- muzyczne,
- literackie,
- aktorskie.

Przydatne cechy:

- zdolność szybkiego postrzegania,
- umiejętność notowania rzeczywistości za pomocą różnych środków wyrazu,
- niekonwencjonalny sposób myślenia,
- umiejętność inspirowania do twórczej pracy,
- kreatywność,
- niezależność,
- łatwość uczenia się,
- wrażliwość na kolory i przestrzeń,
- chęć podnoszenia własnych kwalifikacji,
- odporność na porażki i

stresy.

Przeciwwskazania:

- dla zawodów związanych:
- z plastyką - wrażliwość na działanie środków chemicznych, daltonizm;
- z muzyką - wada słuchu, brak słuchu muzycznego;
- z teatrem - wada wymowy, choroby krtani i gardła.

Grupy zawodów

Literackie:	dziennikarz, krytyk, publicysta, pisarz, krytyk literacki, krytyk filmowy, anty- kwariusz
Muzyczne:	muzyk, kompozytor, piosenkarz, dyrygent, choreograf, realizator dźwięku, tancerz
Plastyczne :	artysta plastyk, grafik, artysta fotografik, dekorator wnętrz, grafik komputerowy, projektant mody, wizażysta, stylist, scenograf, konserwator dzieł sztuki, kulturoznawca, fryzjer

CZŁOWIEK – CZŁOWIEK

Grupa obejmuje zawody związane z pracą wymagającą stałego kontaktu z ludźmi, wszędzie tam gdzie jest konieczna współpraca z klientem, pacjentem, kontrahentem, współnikiem.

Wymagania:

- gotowość rozwijania umiejętności efektywnej komunikacji z ludźmi,
- otwartość na kontakty społeczne.

Przydatne cechy:

- umiejętność słuchania,
- odporność emocjonalna,
- obiektywizm,
- brak uprzedzeń religijnych, klasowych, rasowych,
- życzliwość takt,
- empatia i

zrozumienie.

Przeciwwskazania:

- wada wymowy,
- niedosłuch utrudniający kontakt z otoczeniem,
- przewlekłe choroby skóry,

- widoczne zniekształcenia - zwłaszcza twarzy,
- zaburzenia

równowagi. Grupy

zawodów

Handlowe:	sprzedawca, magazynier, przedstawiciel handlowy, akwizytor, specjali- sta ds. sprzedaży
Usługowe:	fryzjerka, kosmetyczka, pracownik solarium, pracownik zakładu odno- wy biologicznej
Pedagogiczne:	nauczyciel, psycholog, doradca zawodowy, pedagog, socjolog, biblio- tekarz, pracownik socjalny, logopeda, opiekunka dziecięca, instruktor sportu
Medyczne i opieka społeczna:	lekarz, farmaceuta, pielęgniarka, opiekun medyczny, technik fizjote- rapii, ratownik medyczny, technik analityki medycznej, opiekun osób niepełnosprawnych
Służby publiczne:	żołnierz zawodowy, strażak, policjant, strażnik miejski, celnik, sędzia, prokurator, adwokat, notariusz, ochroniarz, kurator, negocjator, dzien- nikarz, sędzia sportowy
Turystyczne, hotelar- skie i gastronomiczne:	repcjonista, barman, kelner, technik usług gastronomicznych, organizator turystyki i kultury, technik hotelarstwa, pilot wycieczek, przewodnik turystyczny

CZŁOWIEK – TECHNIKA

Grupa ta obejmuje zawody związane z wydobywaniem i przetwarzaniem surowców, obróbką materiałów, produkcją dóbr materialnych, opracowywaniem i wdrażaniem nowych technologii, obsługą i naprawą maszyn.

Wymagania:

- umiejętność wykonywania monotonnej pracy,
- zdolność koncentracji uwagi,
- spostrzegawczość,

- cierpliwość i dokładność,
- opanowanie,
- dobra pamięć,
- umiejętność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- dobra koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- w zawodach związanych z projektowaniem - uzdolnienia manualne, wyobraźnia przestrzenna, myślenie twórcze.

Przydatne cechy:

- znajomość podstawowych problemów nauki i techniki,
- zainteresowania techniczne,
- zamiłowanie do przedmiotów

ścisłych. Przeciwwskazania:

- wady wzroku,
- niedosłuch,
- zaburzenia równowagi,
- alergie skórne,
- wady serca.
- skrzywienie kręgosłupa i inne poważne schorzenia (jeśli występują - wskazana jest konsultacja lekarska).

Grupy zawodów

Ekonomiczne:	technik ekonomista, doradca finansowy, księgowy ds. kosztów, księgowy ds. rachuby płac, księgowy ds. rachunków, inwentaryzator, rachmistrz, referent ekonomista, referent ubezpieczeniowy
Techniczne – budowlane:	monter elementów budowlanych, technolog robót wykończeniowych, murarz, malarz – tapeciarz, glazurnik – brukarz, tynkarz, technik budowlany, stolarz, inżynier budownictwa, specjalista dokumentacji budowlanej, konserwator zabytków, inspektor nadzoru budowlanego, architekt obiektów budowlanych, inżynier geodeta, technik wodnych melioracji

Techniczne – elektro- niczno – elektryczne:	elektryk, technik elektryk – specjalności: sieci i systemów energetycznych, technik telekomunikacji, monter elektroniki – technik aparatury medycznej, operator sprzętu komputerowego, technik elektroniki, mechatronik
Techniczne – mechanika ogólna:	monterzy i operatorzy maszyn i urządzeń do obróbki rud, węgla, operatorzy maszyn i urządzeń, technik mechanik
Techniczne – mechanika pojazdowa:	Technik pojazdów samochodowych, mechanik samochodowy, blacharz samochodowy, lakiernik samochodowy, dyspozytor transportu samochodowego
Techniczne – przemysł lekki:	tkacz, krawiec, obuwnik, kaletnik, technolog

CZŁOWIEK – PRZYRODA

Do grupy tej zalicza się zawody wymagające kontaktu z przyrodą, zwierzętami, roślinami, ich pielęgnacją, hodowlą oraz badaniami różnych zjawisk zachodzących w przyrodzie. Znajdują się tu też zawody związane z ochroną elementów środowiska przyrodniczego.

Wymagania:

- cierpliwość,
- opanowanie,
- wytrzymałość na długi wysiłek fizyczny,
- prawidłowy zmysł równowagi,
- brak lęku przy pracy na wysokościach.

Wskazane są:

- zainteresowania biologiczno–chemiczne,
- zamiłowanie do zwierząt,
- znajomość problemów środowiska

przyrodniczego. **Przydatne cechy:**

- myślenie twórcze,
- precyzja,

- wyobraźnia,
- niezależność w formułowaniu opinii,
- zdolność analizowania i wyciągania wniosków,
- zdolność do prowadzenia obserwacji.

Przeciwwskazania:

- choroba reumatyczna,
- choroby dróg moczowych,
- choroby skóry rąk,
- alergia,
- duża wada wzroku,
- duże skrzywienie kręgosłupa,
- zaburzenia równowagi,
- wady serca i

inne. Grupy

Rolniczo – leśne:	technik rolnik, technik hodowca zwierząt, technik leśnik, inżynier leśnictwa, inżynier zootechnik, ogrodnik, technik ochrony roślin, inspektor ochrony roślin, ogrodnik terenów zielonych, technik ds. surowców rolnych, lekarz weterynarii, rybak śródlądowy i rybak morski
Przetwórstwo rolno – spożywcze:	technik technologii rolnictwa, piekarz, cukiernik, ciastkarz, pracownicy wykwalifikowani w przetwórstwie owoców, warzyw i mięsa
Chemiczne, ochrona środowiska:	technik/inżynier ochrony środowiska – specjalność: gospodarka odpadami, ochrona powietrzna przed zanieczyszczeniami, ochrona radiologiczna, technik meteorolog, mikrobiolog, uzdatnianie wody i oczyszczanie ścieków, technik inżynierii środowiska i melioracji, specjalista analityki środowiska, technik technologii chemicznej, technologia kosmetyków, technologia środków leczniczych, technik analityk, laborant medyczny

Część II

Wybór szkoły ponadpodstawowej

We Wrocławiu od kilku lat obowiązuje elektroniczny system rekrutacji dla kandydatów do przedszkoli, szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Dostanie się do wymarzonej szkoły i klasy jest uzależnione od posiadania odpowiedniej **liczby punktów rekrutacyjnych**. Uczeń wybiera trzy szkoły i maksymalną liczbę oddziałów/klas w każdej ze szkół. **Wybór powinien być podyktowany m.in. zainteresowaniami ucznia, jego możliwościami i stanem zdrowia oraz planami związanymi z przyszłością edukacyjno-zawodową.** Należy zwrócić uwagę na wymagania szkół korzystając ze stron internetowych danej szkoły, strony www.edu.wroclaw.pl jak również z informacji umieszczonych na stronie www.doradcy-wroclaw.pl

1. Charakterystyka poszczególnych typów szkół

W ofercie **edukacyjnej** Wrocławia, absolwent szkoły podstawowej ma do wyboru następujące typy szkół:

- **Liceum ogólnokształcące** - nauka trwa 4 lata, zapewnia wykształcenie **ogólne** i przygotowanie do egzaminu **maturalnego**. W ramowym planie nauczania tego typu szkoły przewidziana jest dodatkowa liczba godzin przeznaczonych na realizację przedmiotów maturalnych w zakresie rozszerzonym. Aby zdobyć zawód możliwe jest kontynuowanie nauki w szkole policealnej lub na studiach wyższych.
- **Technikum** - nauka trwa 5 lat. Szkoła przygotowuje do egzaminu **maturalnego** i zawodowego. **Pozytywny wynik obu egzaminów** daje możliwość uzyskania **tytułu technika w wybranym zawodzie**. **Po zdaniu** egzaminu maturalnego absolwent może kontynuować naukę na studiach wyższych. Program nauczania obejmuje oprócz przedmiotów ogólnych i zawodowych, praktykę zawodową u pracodawcy.
- **Branżowa szkoła I stopnia** - nauka trwa 3 lata. Zapewnia przygotowanie **ogólne i zawodowe** – a po zdaniu egzaminu zawodowego uczeń uzyskuje tytuł w wybranym zawodzie. Program nauczania uwzględnia praktyczną naukę zawodu, która odbywa się częściowo w szkole,

częściowo u pracodawcy lub w warsztatach szkolnych. Po ukończeniu tej szkoły uczeń może kontynuować naukę w branżowej szkole II stopnia lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych.

Która szkoła jest najlepsza? Często uczniowie i rodzice zadają takie pytanie doradcom.

Trudno na nie odpowiedzieć, gdyż z naszego punktu widzenia - **najlepsza jest ta szkoła, która zaspokoi potrzeby i oczekiwania ucznia, umożliwi mu rozwijanie zainteresowań, pozwoli zrealizować jego plany edukacyjno – zawodowe i od- naleźć się na rynku pracy . Najlepsza, to taka, w której będzie odnosił sukcesy na miarę swoich możliwości .**

Z naszych obserwacji wynika, że jeżeli uczeń **w nauce osiąga bardzo dobre lub dobre wyniki**, ma **różnorodne zainteresowania**, rozumie potrzebę **stałego uzu- pełnienia wiedzy**, jest **otwarty na zmiany** zachodzące w świecie i swoją przy- szłość wiąże z **ukończeniem studiów wyższych** najczęściej wybiera **LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE**.

Natomiast uczeń, który ma **wyraźne zainteresowania zawodowe**, chce **zdobyc zawód i być może kontynuować naukę na studiach wyższych** wybiera **TECHNI- KUM**. O miejsce w technikum ubiegają się uczniowie z bardzo różną ilością punktów rekrutacyjnych, zarówno **bardzo dobrze uczący się**, jak i ci z **niższymi wynikami w nauce**.

Uczeń, któremu zależy na szybszym wejściu na rynek pracy z konkretnym zawodem i ma niższe wyniki w nauce wybiera **BRANŻOWĄ SZKOŁĘ I STOPNIA**. Absolwent tej szkoły będzie mógł kontynuować naukę w Branżowej szkole II stopnia lub liceum ogólnokształcącym dla dorosłych.

2 . Na co warto zwrócić uwagę w procesie rekrutacji

Przygotowanie się do rekrutacji wiąże się z bardzo dokładnym zapoznaniem się z ofertą edukacyjną Wrocławia (oferta szkół może z roku na rok się zmieniać). Jest ona umieszczana na stronie www.edu.wroclaw.pl

Państwa dziecko może ubiegać się o przyjęcie do **dowolnej liczby oddziałów/klas w obrębie trzech szkół** ponadpodstawowych, objętych systemem rekrutacji. Może ustalić własną listę preferencji, czyli kolejność klas, którymi jest zainteresowane.

Dokładne informacje na temat zasad rekrutacji znajdziecie Państwo na stronie www.edu.wroclaw.pl i na stronie www.doradcy-wroclaw.pl

Na zakończenie

W swojej pracy doradczej słyszymy od rodziców i uczniów różne historie, odnoszące się do okresu, gdy podejmowali decyzję o wyborze szkoły, czy o zawodzie. Oto kilka historii, które nasuwają wiele pytań i skłaniają do refleksji:

„Córka, posiada zdolności w granicach normy wiekowej, ale nie w naszych rodziców oczach . Dla nas, jest bystra i zdolna . Pierwsze niepowodzenia szkolne chętnie tłumaczyliśmy leni- stwem . Dzięki naszym staraniom i niewątpliwie jej wysiłkom, zdaje maturę i tak jak oczeku- jemy idzie na studia – zmienia je po pierwszym semestrze . Nie, nie jest nieodpowiedzialna, idzie do pracy, a następnie znowu na studia, przecież doskonale wie czego od niej oczekujemy jako rodzice, ale tych też nie kończy, wyjeżdża za granicę, ciężko zarabia na życie . Buntuje się przeciwko naszemu rozczarowaniu, nie chce już naszej pomocy, chce po swojemu a my jako rodzice pytamy siebie ...co zrobiliśmy źle?“

„Rodzice przekonywali mnie, zostań lekarzem, to dobry zawód, prestiż, pieniądze, no i my też jesteśmy lekarzami . Nie sprzeciwiałam się, nie miałam odwagi zawieść rodziców, a tak marzyłam o teatrze... dziś żałuję, pracuję jako lekarz, ale nie lubię swojej pracy, gdybym jeszcze raz decydowała... zastanawiam się, dlaczego nie umiałam powiedzieć swoim rodzicom, czego pragnę . Teraz ja jestem rodzicem, nie chcę, żeby moje dziecko decydowało o swojej przyszłości zaspokajając moje ambicje “

„Nasz syn jest bardzo zdolny, bez trudu osiągał celujące wyniki –nasza duma i duma szkoły .

Na pierwszym roku chemii z wysokim stypendium radził sobie świetnie, ale na drugim roku, rzuca studia i wyjeżdża za granicę, zarabia na życie malując płóty „dlaczego, tak postąpił?“

„Wstydziałam się mieć złe oceny, zawsze musiałam być lepsza, rodzice tak się martwili o siostrę, że nie mogłam im dokładać, to było trudne, czasami chciałam krzyczeć, ja tak nie chcę, nie jestem idealna – tłumiałam swoje emocje, bo nie umiałam im powiedzieć, że już nie mam siły być zawsze lepszą córką... jak powiedzieć im, że nie chcę iść do tzw . dobrej szkoły ”

Nie ma rodziców, którzy nie popełniają błędów w procesie wychowywania dziecka. Każdy uczy się poprzez doświadczenie. Umiejętność budowania odpowiednich z dzieckiem relacji, uczenie je samodzielności, odpowiedzialności - ponoszenia

konsekwencji za podejmowane decyzje, wskazywanie dziecku granic i zasad obowiązujących w grupie, uczenie akceptowania siebie, to dla rodzica bardzo trudne zadania.

Jeżeli ten w tym poradniku, znajdziecie Państwo podpowiedzi, to nasz cel, jako autorek zostanie osiągnięty.

Zapraszamy do dzielenia się swoimi doświadczeniami na zebraniach szkolnych, na spotkaniach z doradcą czy pedagogiem – rozmowy uczą i do nich Państwa zachęcamy.

Notatki

A series of horizontal lines for writing, organized into two sections. The first section contains 20 lines, and the second section contains 10 lines.

